

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN**

PHAN THỊ THANH LOAN

**TÁC ĐỘNG CỦA KIỂM SOÁT NỘI BỘ TỚI HIỆU
QUẢ HOẠT ĐỘNG CỦA CÁC DOANH NGHIỆP
CHẾ BIẾN THỰC PHẨM NIÊM YẾT TRÊN
THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ NGÀNH KẾ TOÁN

HÀ NỘI – NĂM 2021

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN**

PHAN THỊ THANH LOAN

**TÁC ĐỘNG CỦA KIỂM SOÁT NỘI BỘ TỚI HIỆU
QUẢ HOẠT ĐỘNG CỦA CÁC DOANH NGHIỆP
CHẾ BIẾN THỰC PHẨM NIÊM YẾT TRÊN
THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM**

**Chuyên ngành: KẾ TOÁN, KIỂM TOÁN VÀ PHÂN TÍCH
Mã số: 9340301**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

Người hướng dẫn khoa học: **PGS.TS NGUYỄN THỊ PHƯƠNG HOA**

HÀ NỘI – NĂM 2021

LỜI CAM ĐOAN

Tôi đã đọc và hiểu về các hành vi vi phạm sự trung thực trong học thuật. Tôi cam kết bằng danh dự cá nhân rằng nghiên cứu này do tôi thực hiện và không vi phạm yêu cầu về sự trung thực trong học thuật.

Hà Nội, ngày.....tháng.....năm 2021

Nghiên cứu sinh

Phan Thị Thanh Loan

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình học tập và nghiên cứu tại Trường Đại học Kinh tế Quốc Dân, nghiên cứu sinh đã được hướng dẫn và trang bị thêm rất nhiều kiến thức, kỹ năng nghiên cứu khoa học quý báu để có thể hoàn thành luận án tiến sĩ chuyên ngành kế toán, kiểm toán và phân tích.

Để có được kết quả nghiên cứu này, nghiên cứu sinh xin được gửi lời cảm ơn đến Ban Giám hiệu Trường Đại học Kinh tế Quốc Dân, Viện Đào tạo Sau đại học, Ban lãnh đạo Viện Kế toán – Kiểm toán đã tạo điều kiện thuận lợi để nghiên cứu sinh có thể hoàn thành tốt quá trình học tập nghiên cứu và giảng dạy chuyên môn.

Nghiên cứu sinh xin được bày tỏ sự biết ơn chân thành, sâu sắc đến PGS.TS Nguyễn Thị Phương Hoa – người hướng dẫn khoa học đã luôn tận tình hướng dẫn, chỉ bảo và động viên, giúp đỡ tác giả rất nhiều trong quá trình thực hiện luận án.

Nghiên cứu sinh cũng xin trân trọng cảm ơn các nhà khoa học, các thầy cô giáo và anh chị em đồng nghiệp tại Trường Đại học Kinh tế Quốc Dân, Viện Kế toán – kiểm toán đã góp ý để nghiên cứu sinh có thể sửa chữa những hạn chế, thiếu sót, đã tạo nhiều điều kiện thuận lợi về thời gian, giúp đỡ trong công việc để nghiên cứu sinh hoàn thiện luận án.

Nghiên cứu sinh xin cảm ơn sự giúp đỡ nhiệt tình và quý báu của các anh chị công tác tại Sở Giao dịch chứng khoán Hà Nội, đã giúp tác giả thu thập đầy đủ các phiếu điều tra từ các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên sàn chứng khoán Hà Nội và Hồ Chí Minh.

Cuối cùng, nghiên cứu sinh xin dành lời cảm ơn đặc biệt nhất tới gia đình, bạn bè – những người đã luôn ở bên cạnh động viên, khích lệ nghiên cứu sinh trong suốt quá trình nghiên cứu và hoàn thành luận án.

Hà Nội, ngày tháng năm 2021

Nghiên cứu sinh

Phan Thị Thanh Loan

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VIẾT TẮT	vii
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	viii
DANH MỤC CÁC HÌNH	ix
CHƯƠNG 1 GIỚI THIỆU ĐỀ TÀI NGHIÊN CỨU.....	1
1.1. Lý do chọn đề tài	1
1.3. Câu hỏi nghiên cứu	4
1.4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	5
1.4.1. Đối tượng nghiên cứu.....	5
1.4.2. Phạm vi nghiên cứu.....	5
1.5. Kết cấu của Luận án.....	5
TÓM TẮT CHƯƠNG 1	6
CHƯƠNG 2 TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU VÀ CƠ SỞ LÝ LUẬN tác động của KIỂM SOÁT NỘI BỘ tới HIỆU QUẢ HOẠT ĐỘNG CỦA DOANH NGHIỆP...7	
2.1. Tổng quan các công trình nghiên cứu có liên quan đến đề tài luận án	7
2.1.1. Các công trình nghiên cứu tác động của kiểm soát nội bộ tới hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp phản ánh qua các chỉ tiêu tài chính.	8
2.1.2. Các công trình nghiên cứu tác động của kiểm soát nội bộ tới hiệu quả hoạt động doanh nghiệp phản ánh qua các chỉ tiêu phi tài chính.	15
2.1.3 Khoảng trống nghiên cứu và định hướng nghiên cứu của tác giả.....	16
2.2. Cơ sở lý thuyết.....	17
2.2.1. Lý thuyết đại diện (Agency Theory).....	17
2.2.2. Lý thuyết đối phó ngẫu nhiên (Contingency Theory).....	19
2.2.3. Lý thuyết các bên liên quan (Stakeholder Theory).....	21
2.3. Lý luận chung về kiểm soát nội bộ và hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp	23
2.3.1. Những vấn đề cơ bản về kiểm soát nội bộ	23
2.3.2. Hiệu quả hoạt động và hệ thống chỉ tiêu phân tích hiệu quả hoạt động	32
2.3.3 Mối quan hệ giữa kiểm soát nội bộ và hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp	39
2.4. Đặc điểm của doanh nghiệp chế biến thực phẩm ảnh hưởng đến kiểm soát nội bộ.	44
TÓM TẮT CHƯƠNG 2	48

CHƯƠNG 3 PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	49
3.1. Quy trình nghiên cứu.....	49
3.2. Nguồn dữ liệu	49
3.3. Nghiên cứu định tính	50
3.3.1. Nghiên cứu tài liệu	50
3.3.2. Hội ý kiến chuyên gia	58
3.4. Nghiên cứu định lượng	58
3.4.1. Chọn mẫu nghiên cứu	58
3.4.2. Phương pháp thu thập dữ liệu	58
3.4.3. Phương pháp xử lý dữ liệu	59
TÓM TẮT CHƯƠNG 3	61
CHƯƠNG 4 KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU thực trạng tác động của kiểm soát nội bộ tới hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.....	62
4.1. Đặc điểm của các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam ảnh hưởng đến kiểm soát nội bộ.	62
4.1.1. Đặc điểm của ngành chế biến thực phẩm Việt Nam trong điều kiện hội nhập kinh tế thế giới.....	62
4.1.2. Rủi ro đối với ngành chế biến thực phẩm Việt Nam	67
4.2. Thực trạng kiểm soát nội bộ của các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.	72
4.2.1. Thực trạng môi trường kiểm soát tại các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam	72
4.2.2. Thực trạng đánh giá rủi ro tại các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam	83
4.2.3. Thực trạng hoạt động kiểm soát tại các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam	86
4.2.4. Thực trạng hệ thống thông tin và truyền thông tại các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.	95
4.2.5. Thực trạng giám sát tại các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.	99
4.3. Tác động của kiểm soát nội bộ tới hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.....	100
4.3.1. Hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam	100

4.3.2. Phân tích tác động của kiểm soát nội bộ đối với hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam .	106	
4.4. Đánh giá ưu, nhược điểm của kiểm soát nội bộ trong các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.....	116	
4.4.1. Ưu điểm của kiểm soát nội bộ trong các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.	116	
4.4.2. Nhược điểm của kiểm soát nội bộ trong các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam	119	
TÓM TẮT CHƯƠNG 4	124	
CHƯƠNG 5 MỘT SỐ KHUYẾN NGHỊ HOÀN THIỆN KIỂM SOÁT NỘI BỘ NHẪM NÂNG CAO HIỆU QUẢ HOẠT ĐỘNG CỦA CÁC DOANH NGHIỆP CHẾ BIẾN THỰC PHẨM NIÊM YẾT TRÊN THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM.....	125	
5.1. Xu thế phát triển của các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế....	125	
5.2. Một số khuyến nghị hoàn thiện kiểm soát nội bộ nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.....	127	
5.2.1. Hoàn thiện môi trường kiểm soát.....	127	
5.2.2. Hoàn thiện đánh giá rủi ro.....	130	
5.2.3. Hoàn thiện các hoạt động kiểm soát	134	
5.2.4. Hoàn thiện hệ thống thông tin và truyền thông.....	138	
5.2.5. Hoàn thiện giám sát.....	144	
5.3. Hạn chế của nghiên cứu và hướng nghiên cứu tiếp theo	147	
TÓM TẮT CHƯƠNG 5	149	
KẾT LUẬN	150	
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ	151	
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	152	
Phụ lục 1	Danh sách các công ty Chế biến thực phẩm niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.....	170
Phụ lục 2	Phiếu khảo sát kiểm soát nội bộ	172
Phụ lục 3	Tổng hợp kết quả khảo sát thực trạng kiểm soát nội bộ của các doanh nghiệp qua phiếu khảo sát	184
Phụ lục 4	Kết quả phân tích hồi quy các yếu tố KSNB tác động đến HQHĐ của các doanh nghiệp CBTP niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam	192

Phụ lục 5	Một số chỉ tiêu của các doanh nghiệp CBTP niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam năm 2018.....	195
Phụ lục 6	Một số thông tin về KSNB trong Báo cáo thường niên của Công ty Cổ phần Tập đoàn Kinh Đô	197
Phụ lục 7	Một số thông tin về KSNB trong Báo cáo thường niên của Công ty Cổ phần Vĩnh Hoàn.....	199
Phụ lục 8	Một số thông tin về KSNB trong Báo cáo thường niên của Công ty Cổ phần tập đoàn Masan	203
Phụ lục 9	Một số thông tin về KSNB trong Báo cáo thường niên của Công ty Cổ phần mía đường Thành Thành Công Tây Ninh.....	208
Phụ lục 10	Một số thông tin về KSNB trong Báo cáo thường niên của Công ty Cổ phần mía đường Thành Thành Công Tây Ninh.....	212
Phụ lục 11	Một số thông tin về KSNB trong Báo cáo thường niên của Công ty Cổ phần Thủy sản MeKong	215
Phụ lục 12	Một số thông tin về KSNB trong Báo cáo thường niên của Công ty Cổ phần Đầu tư Thương Mại Thủy sản	216

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VIẾT TẮT

AICPA	Hiệp hội Kế toán viên công chứng Hoa Kỳ (American Institute of Certified Public Accountants)
CBTP	Chế biến thực phẩm
COSO	Hiệp hội các tổ chức tài trợ (Committee of Sponsoring Organizations)
CPTPP	Hiệp định đối tác xuyên Thái Bình Dương (Trans-Pacific Partnership Agreement)
EFA	Phân tích nhân tố khám phá (Exploratory factor analysis)
ERM	Quản trị rủi ro doanh nghiệp (Enterprise risk management)
ERP	Hoạch định nguồn lực (enterprise resource planing)
EVFTA	Hiệp định thương mại tự do Châu Âu – Việt Nam (European – Vietnam Free Trade Agreement)
HQHĐ	Hiệu quả hoạt động
HNX	Sở giao dịch chứng khoán Hà Nội (Hanoi Stock Exchange)
HOSE	Sở giao dịch chứng khoán Thành phố Hồ Chí Minh (Ho Chi Minh Stock Exchange)
IFAC	Liên đoàn Kế toán quốc tế (International Federation of Accountants)
ISA	Chuẩn mực kiểm toán quốc tế (International Standard on Auditing)
KSNB	Kiểm soát nội bộ
ROA	Tỷ suất lợi nhuận trên tài sản (return on assets)
ROE	Tỷ suất lợi nhuận trên vốn chủ sở hữu (return on equity)
VSA	Chuẩn mực kiểm toán Việt Nam (Vietnamese Standards on Auditing)

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1. Mô hình thẻ điểm cân bằng (Balanced Scorecard) của Kaplan	37
Bảng 3.1: Tiêu chí đo lường Môi trường kiểm soát	53
Bảng 3.2: Tiêu chí đo lường Đánh giá rủi ro.....	53
Bảng 3.3: Tiêu chí đo lường Hoạt động kiểm soát.....	54
Bảng 3.4: Tiêu chí đo lường Thông tin & truyền thông.....	55
Bảng 3.5: Tiêu chí đo lường Giám sát.....	55
Bảng 3.6: Thông tin về đối tượng trả lời phiếu khảo sát.....	59
Bảng 4.1: Ngành công nghiệp CBTP trong hệ thống ngành kinh tế Việt Nam 2018.....	62
Bảng 4.2: Hiệu quả hoạt động của một số doanh nghiệp CBTP niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam	101
Bảng 4.3: Hiệu quả hoạt động của một số doanh nghiệp CBTP niêm yết trên thị trường chứng khoán Việt Nam.....	102
Bảng 4.4: Đánh giá mẫu nghiên cứu	106
Bảng 4.5: Kết quả kiểm định Cronbach alpha.....	106
Bảng 4.6: Ma trận tương quan các yếu tố với ROA.....	108
Bảng 4.7: Ma trận tương quan các yếu tố với ROE	109
Bảng 4.8: Ma trận tương quan các yếu tố với hiệu quả cạnh tranh.....	109
Bảng 4.9: Bảng kết quả hồi quy ROA	110
Bảng 4.10: Bảng kết quả hồi quy ROE	111
Bảng 4.11: Bảng kết quả hồi quy HQCT	112